

EUROPA VOOR VREDE EN SOLIDARITEIT - BELGIË

POLITIEKE NOTA OVER DE OORLOG IN OEKRAÏNE

Het platform *Europa voor Vrede en Solidariteit*¹ is ontstaan in Italië na de Russische inval in Oekraïne in februari 2022. Het is nu actief in verschillende Europese landen. In België bestaat het platform uit ongeveer 65 organisaties en wordt het gecoördineerd door een tiental daarvan (ABVV/FGTB, Beweging.net, CNAPD, Intal, Leuvense Vredesbeweging, Pax Christi Vlaanderen, Vrede vzw en Vredesactie).

In haar mobilisatie voor vrede in Oekraïne vat de Belgische afdeling van het platform Europa voor Vrede en Solidariteit haar aanbevelingen voor het publieke debat hieronder samen.

AANBEVELINGEN VOOR EEN RECHTVAARDIGE EN DUURZAME VREDE IN OEKRAÏNE

1. GEEF VOORRANG AAN HET BEHOUD VAN HET LEVEN EN VOORKOM VERDERE VERNIETIGING

Het platform Europa voor Vrede en Solidariteit-België veroordeelt ondubbelzinnig de Russische agressie tegen een soeverein land. Met deze invasie maakt Rusland zich schuldig aan ernstige schendingen van het internationaal recht en het internationaal humanitair recht²: Oekraïense burgerdoelen worden gebombardeerd, kinderen ontvoerd, vrouwen verkracht, vluchtelingen of ambulances beschoten.

Rusland moet het internationaal recht naleven en Oekraïne verlaten.

Het platform kijkt met afschuw naar het onnoemelijk leed dat de oorlog veroorzaakt: tienduizenden doden, vernietigde infrastructuur, een permanent vervuild milieu. Het is verontwaardigd dat dit lijden en deze vernietiging toenemen naarmate de gevechten voortduren.

De oorlog moet worden beëindigd om verder bloedvergieten te voorkomen. Het beschermen van levens en het voorkómen van verdere verwoesting moet de hoogste politieke en diplomatieke prioriteit hebben. Het is om deze overkoepelende doelstellingen te bereiken dat het platform met klem oproept tot een staakt-het-vuren als voorbode van een politieke oplossing van het conflict op basis van de eerbiediging van het internationaal recht. Afgezien van de noodzaak om zoveel mogelijk mensenlevens te sparen, staat de toekomst van het Europese continent en van de wereld als geheel op het spel, die door een verlenging en uitbreiding van het conflict wordt bedreigd.

1 retepacedisarmo.org/europe-for-peace

2 Enkele bronnen: news.un.org/en/story/2022/09/1127691, www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and, www.hrw.org/europe/central-asia/ukraine

2. STOP DE VICIEUZE CIRKEL VAN OORLOG. VOER EEN ACTIEVE DIPLOMATIE VOOR HET TOT STAND BRENGEN VAN EEN STAAKT-HET-VUREN EN VREDESBESPREKINGEN

Geopolitieke spanningen en de daaropvolgende Russische invasie hebben geleid tot aanzienlijke militaire steun voor Oekraïne van Europese en Noord-Amerikaanse landen. Volgens officiële bronnen hebben de Verenigde Staten sedert 2014 een bedrag van 37,8 miljard euro aan militaire hulp en wapens aan Oekraïne verstrekt³. Uit de Europese Vredesfaciliteit is een bedrag van 3,6 miljard euro uitgetrokken voor wapenleveringen.⁴ Met de bilaterale leveringen erbij komen de wapenleveranties van de Europese NAVO-lidstaten op 12 miljard euro. Deze toenemende wapenleveringen zijn bedoeld om Rusland te dwingen de territoriale integriteit van Oekraïne te respecteren, net zoals de eerste militaire overwinningen van Oekraïne de opmars van de Russische troepen tot staan brachten.

Er kunnen ernstige vragen gesteld worden of dit resultaat op deze wijze zal kunnen bereikt worden.

Momenteel wijst echter niets erop dat deze militaire steun alleen doeltreffend zal zijn om ervoor te zorgen dat Rusland het internationaal recht en de territoriale integriteit van Oekraïne eerbiedigt.⁵ We zijn wel getuige van de enorme menselijke, maatschappelijke en milieukosten van het conflict en de verlenging ervan. Toch zien we, paradoxaal genoeg, weinig inspanningen van diezelfde landen op het diplomatieke front om met andere middelen een einde te maken aan de vijandelijkheden en het internationaal recht te doen respecteren. Integendeel, het einde van de huidige escalatie lijkt niet in zicht. Aan Oekraïne worden steeds zwaardere wapens geleverd. Rusland van zijn kant krijgt ook militaire steun van andere landen en dreigt openlijk met de inzet van nucleaire wapens.

Het platform roept met klem op tot een actieve vredesdiplomatie. Alle diplomatieke middelen moeten worden ingezet om tot een de-escalatie te komen en de strijdende partijen tot een staakt-het-vuren te bewegen met het oog op onderhandelingen die leiden tot een rechtvaardige en duurzame vrede.

De partijen in het conflict kunnen aangemoedigd worden om rond de onderhandelingstafel te gaan zitten, door Rusland een geleidelijke opheffing van de sancties in het vooruitzicht te stellen en de wapenleveranties aan Oekraïne afhankelijk te maken van de bereidheid tot onderhandelen.

Deze onderhandelingen moeten gericht zijn op een rechtvaardige maar ook duurzame vrede, gebaseerd op de volgende beginselen:

- a. Duidelijke afspraken om het staakt-het-vuren te handhaven
- b. Eerbiediging van het internationaal recht, met inbegrip van de territoriale integriteit

³ www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine

⁴ De "Europese Vredesfaciliteit" (EPF), opgericht in 2021 heeft tot doel om "de EU beter in staat te stellen conflicten te voorkomen, aan vrede te bouwen en de internationale veiligheid te versterken" (www.consilium.europa.eu/nl/policies/european-peace-facility). Ze mist in deze situatie duidelijk haar doelstellingen.

⁵ Wij moeten ook voortdurend voor ogen houden dat de proliferatie van wapens, zelfs na de oorlog, het ontstaan van nieuwe brandhaarden van geweld in de hand kan werken. Bovendien kunnen extremistische groeperingen aan beide zijden deze wapens gebruiken om vredesakkoorden te ondermijnen en toekomstige stabiliteit in gevaar te brengen.

- c. Erkenning van de rechten van minderheden in Oekraïne
- d. Een duurzaam compensatiemechanisme voor de geleden schade
- e. De rapportering en vervolging van de gepleegde oorlogsmisdaden op Oekraïens grondgebied
- f. Een neutraal Oekraïne met duidelijke veiligheidsgaranties (zie punt 5 verderop voor meer uitleg bij dit principe)
- g. De rapportering en publicatie van data over de besmette gebieden (radioactiviteit, toxiciteit, aanwezigheid van antipersoonsmijnen, etc.) om de bevolking te waarschuwen en te beschermen
- h. Werk maken van opruiming van gecontamineerde gebieden.

3. DE OORZAKEN EN GEVOLGEN VAN DE OORLOG ERKENNEN OM EEN DUURZAME OPLOSSING VOOR HET CONFLICT TE OVERWEGEN.

De oorlog begon in 2014 in het zuidoosten van Oekraïne na de afzetting van de Oekraïense president Janoekovitsj na de Euromaidan-protesten. Oekraïne was toen een politiek, cultureel en economisch verdeeld land. Op de Krim en in de Donbass-regio woont een grote Russischtalige minderheid, die ook de belangrijkste electorale basis van de verdreven president was en die zich niet herkende in de eisen van Euromaidan. In de twee regio's Donetsk en Luhansk, die zich in april en mei 2014 onafhankelijk verklaarden, brak een opstand uit. Er volgden gewelddadige gevechten, waarbij tussen 2014 en eind 2021 14.000 doden vielen. Verschillende nationale en internationale pogingen tot een staakt-het-vuren liepen op een mislukking uit. De Minsk-akkoorden - die voorzagen in een vorm van autonomie voor de beide regio's - waarvoor een grondwetswijziging nodig was, werden nooit uitgevoerd.

Ondertussen riep de Krim zijn onafhankelijkheid uit om in maart 2014 bij Rusland te worden gevoegd. Deze situatie wordt niet erkend door het internationaal recht, noch door de meerderheid van de staten in de wereld. Voor deze situatie zal er ook een politieke oplossing moeten komen.

Dit interne conflict kreeg zeer snel een toenemende internationale dimensie.

Rusland, dat in Sevastopol (Krim) een militaire basis heeft voor zijn Zwarte Zeevloot, heeft tijdens de annexatie van de Krim actief ingegrepen en zelfs soldaten ter plaatse ingezet. Het heeft ook militaire steun verleend aan de opstandelingen in de Donbass-regio door hen van wapens te voorzien en tijdens de oorlog geleidelijk aan reguliere troepen in te zetten.

Ook de NAVO geraakte betrokken. Sinds de oprichting van de commissie Oekraïne-NAVO in 1997 werden de relaties jaar na jaar intensiever, onder meer door jaarlijkse manoeuvres om de interoperabiliteit van het Oekraïense leger met de NAVO te verbeteren. In 2008 werd Oekraïne een toekomstig lidmaatschap van de NAVO in het vooruitzicht gesteld, ondanks groot verzet van Rusland. In 2009 begon de Euro-Atlantische militaire integratie van Oekraïne op basis van een "jaarlijks nationaal programma". De Russische annexatie van de Krim in 2014 leidde tot meer militaire steun, waaronder een uitgebreid bijstandspakket (2016) en wapenleveranties van verschillende NAVO-lidstaten aan Oekraïne.

Er werden ook internationale sancties ingesteld door Europese en Noord-Amerikaanse staten en enkele andere staten in de wereld. Deze sancties zijn versterkt en uitgebreid

naarmate de vijandelijkheden toenamen. Het platform heeft veel begrip voor de toepassing van economische en politieke sancties als extra drukmiddel om de naleving van het internationale recht af te dwingen. Het herinnert er evenwel aan dat deze sancties billijk, doelgericht en doeltreffend (en niet contraproductief) moeten zijn en dat zij de burgerbevolking moeten ontzien. Ze mogen geen gevolgen hebben voor derde landen, zoals de Verenigde Naties in hun resoluties ter zake in herinnering brengen.

De inval in Oekraïne werd voorafgegaan door twee grootschalige Russische militaire manoeuvres in het voor- en najaar van 2021, die een internationale crisissituatie veroorzaakten, gevolgd door diplomatieke initiatieven tussen Rusland, de VS en enkele Europese landen. In december 2021 presenteerde Rusland twee ontwerpovereenkomsten, één met de NAVO en één met de Verenigde Staten, waarin het een reeks “veiligheidsgaranties” voorstelde, waaronder de neutraliteit van Oekraïne en een vermindering van de NAVO-troepen en -uitrusting in Oost-Europa. De NAVO wees deze eisen af. Diplomatieke initiatieven waren geen succes. Op 21 februari 2022 erkent Rusland de onafhankelijkheid van Luhansk en Donetsk en trekt het zich terug uit de akkoorden van Minsk. Op 24 februari 2022 lanceert het zijn “speciale militaire operatie”. Russische troepen vallen Oekraïne binnen via het hele grensgebied en rukken op naar Kiev. Mede dankzij het verzet van de Oekraïense troepen en de groeiende militaire steun van de NAVO worden de Russische troepen tegengehouden en teruggedrongen.

Het platform “Europa voor vrede en solidariteit” roept ertoe op legitieme veiligheidseisen van Rusland sinds de ontmanteling van het Warschaupact in overweging te nemen met het oog op de opbouw van een nieuwe veiligheidsarchitectuur voor het Europese continent (zie punt 5). Anderzijds blijft het waakzaam en actief tegen onaanvaardbare imperialistische bedoelingen van het Russische leiderschap.

Er zijn ook internationale sancties ingesteld door de Europese en Noord-Amerikaanse staten, evenals een aantal andere staten in de wereld. Deze sancties zijn versterkt en uitgebreid naarmate de vijandelijkheden toenamen. Het platform heeft alle begrip voor de invoering van economische en politieke sancties als pressiemiddel om de naleving van het internationale recht te waarborgen. Het wijst er echter op dat deze sancties billijk, doelgericht en doeltreffend (en niet contraproductief) moeten zijn en dat zij de burgerbevolking zoveel mogelijk moeten ontzien en geen gevolgen mogen hebben voor derde landen, zoals de Verenigde Naties in hun desbetreffende resoluties aangeven.⁶

4. BESTRIJDING VAN KERNWAPENS EN HERSTEL VAN HET WAPENBEHEERSINGSREGIME

De oorlog in Oekraïne confronteert ons met een nieuwe nucleaire dreiging.⁷ Dit blijkt zowel uit de Russische dreigementen om kernwapens in te zetten als uit de geplande ontplooiing van Russische kernwapens in Wit-Rusland. De toetreding van Finland tot de NAVO, een land dat aan Rusland grenst, heeft tot gevolg dat het deelneemt aan de nucleaire afschrikingsstrategie van het bondgenootschap. Afgelopen november sloot de Finse president de inzet van kernwapens op Fins grondgebied niet uit. De Verenigde Staten van hun kant zullen de kernbommen die vijf Europese landen (België, Duitsland, Italië, Nederland en Turkije) op hun grondgebied hebben, vervangen door nieuwe B61-

⁶ Het theoretische kader van de VN voor sancties is vastgelegd in de verklaring van de Wereldtop van 2005, waar het sanctiecomité van de VN-Veiligheidsraad nog steeds naar verwijst. De beginselen rond sanctieregelingen worden herhaald in alle 31 resoluties van de Veiligheidsraad betreffende de diverse sanctieregelingen die sindsdien tegen verschillende landen in de wereld zijn ontwikkeld.

⁷ thebulletin.org/doomsday-clock/current-time

12 kernbommen, die “kleiner en gemakkelijker inzetbaar” zijn. Zij zullen in de komende maanden aankomen.

Alles moet in het werk worden gesteld om ervoor te zorgen dat de kernmachten hun ontwapeningsverplichtingen in hoofde van het Non-proliferatieverdrag (NPV) nakomen. Het is ook absoluut noodzakelijk dat alle landen zo snel mogelijk toetreden tot het Verbodsverdrag op kernwapens (TPNW). De status van waarnemer die België tijdens de conferentie van de staten die partij zijn bij het TPNW heeft bekrachtigd, moet oprecht zijn en op korte termijn leiden tot een meer zinvolle bijdrage van België.

Het platform herinnert eraan dat de instelling van een kernwapenvrije zone in Europa tot aan de Oeral ook een belangrijke stap moet zijn, zoals voorzien in het Non-proliferatieverdrag (artikel 7) en in het verslag van 1999 van de VN-ontwapeningscommissie.⁸

De toenemende risico's van een nucleaire confrontatie blijken ook uit het zorgwekkende uiteenvallen van het wapenbeheersingsregime. Zo hebben de Verenigde Staten zich in 2002 eenzijdig teruggetrokken uit het Verdrag tegen Ballistische Raketten (ABM) uit 1972, dat strenge beperkingen oplegde aan de bouw van raketschilden. In 2007 besloten de Verenigde Staten en de NAVO een raketafweersysteem in Europa te bouwen, waarna Rusland aankondigde zijn deelname aan het CFE-verdrag (Verdrag inzake Conventionele Strijdkrachten in Europa, 1990, dat beperkingen oplegde aan bepaalde categorieën conventionele wapens) op te schorten. In 2019 trokken de Verenigde Staten zich vanwege een geschil over het bereik van een Russisch raketsysteem terug uit het INF-verdrag (Intermediate Nuclear Forces, 1988), dat essentieel is voor de veiligheid van Europa omdat het voorziet in de eliminatie van alle kruisraketten en ballistische raketten met een bereik tussen 500 en 5.500 km. Het is het eerste verdrag dat een categorie wapens volledig elimineerde. In 2020 hebben de Verenigde Staten zich ook teruggetrokken uit het Open Skies-verdrag (over ongewapende verkenningsvluchten), enkele maanden later gevolgd door Rusland. Op 21 februari 2023 kondigde Rusland aan zijn deelname aan het New Start-programma (beperking van langeafstandsraketten) op te schorten, het laatste wapenbeheersingsverdrag met Rusland dat nog van kracht is.

5. VASTSTELLING EN ERKENNING VAN DE VEILIGHEIDSBELANGEN VAN DE STRIJDENE PARTIJEN

In september 2022 presenteerde de Oekraïense president Zelensky zijn “Veiligheidspact”, opgesteld in samenwerking met de voormalige secretaris-generaal van de NAVO, Anders Fogh Rasmussen. Daarin bevestigde hij de ambitie van Oekraïne om lid te worden van de NAVO en vroeg hij ondertussen juridisch bindende veiligheidsgaranties voor Oekraïne van een coalitie van westerse landen. Deze garanties omvatten investeringen van meerdere decennia in de defensie-industriële basis van Oekraïne, flexibele wapenoverdrachten, verbeterde defensie- en inlichtingencapaciteiten, intensieve trainingsmissies en gezamenlijke oefeningen onder de vlag van de Europese Unie en de NAVO.

In de perceptie van Rusland is de voortdurende uitbreiding van de NAVO een belangrijk probleem voor de eigen veiligheid. Rusland heeft de aanwezigheid van de NAVO in Oekraïne en het vooruitzicht van toetreding van het land tot het bondgenootschap altijd als een rode lijn aangemerkt. Dit blijkt ook uit de eerste diplomatieke onderhandelingen aan het begin van de Russische invasie in Oekraïne.

⁸ www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/nwfz

Voor het Belgisch platform 'Europa voor Vrede en Solidariteit' is het lidmaatschap van een militaire alliantie geen eenzijdig soevereiniteitsprincipe als het de manifeste veiligheidsbelangen van andere landen aantast. Het belang van Oekraïne en Europa ligt in een neutraal Oekraïne met duidelijke en juridisch bindende veiligheidsgaranties.

Met dit in gedachten is het absoluut noodzakelijk dat de lessen van dit conflict worden meegenomen. Vanuit het perspectief van veiligheid, stabiliteit en vrede is het van essentieel belang een nieuw veiligheidssysteem voor het gehele Europese continent op te bouwen. Een nieuwe, collectieve en ondeelbare veiligheidsarchitectuur, gebaseerd op het duidelijk waarneembare beginsel dat veiligheid niet ten koste van anderen kan worden nagestreefd. Rusland is een directe buur van de Europese Unie. Veiligheid in Europa kan alleen samen met Rusland worden bereikt.

Het enige forum waar veiligheid en samenwerking op de agenda staan is de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), waarvan ook Rusland lid is. Investeren in dit forum zou een belangrijke eerste stap kunnen zijn naar een nieuw veiligheidssysteem in Europa.

België, de Europese Unie en de OVSE zouden een nieuwe veiligheidsconferentie moeten initiëren die werkt aan een andere veiligheidsarchitectuur voor Europa, met vertrouwenwekkende maatregelen, wederzijdse ontwapeningsakkoorden, verificatiesystemen,... naar het voorbeeld van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking tussen 1973 en 1975 die resulteerde in de Slotakte van Helsinki.

6. HET UITEN VAN PRAKTISCHE SOLIDARITEIT MET DE OEKRAÏNERS

Het is belangrijk om de Oekraïners, de eerste slachtoffers van dit conflict, bij te staan. De Belgische regering moet haar niet-militaire financiële steun aan Oekraïne opvoeren, met name op humanitair vlak en voor de wederopbouw. België moet steun verlenen aan een audit van de Oekraïense schuld met het oog op de herstructurering of kwijtschelding ervan. Het moet ook zijn verplichting nakomen om Oekraïense, Russische en Wit-Russische asielzoekers, met inbegrip van gewetensbezwaarden, op te vangen op dezelfde wijze als alle asielzoekers die recht hebben op een daadwerkelijke opvang. Tegelijkertijd moet het de verdediging van de grondrechten in Oekraïne waarborgen, met inbegrip van de sociale en vakbondsrechten.

7. STOP DE WAPENWEDLOOP EN TORENHOGE MILITAIRE UITGAVEN. KIES VOOR SOCIALE EN ECOLOGISCHE INVESTERINGEN

Na de annexatie van de Krim door Rusland beloofden de NAVO-lidstaten op de top in Wales om de militaire uitgaven te verhogen tot 2% van het BBP (de Belgische regering was op dat ogenblik ontslagnemend). Sindsdien zijn de gecombineerde budgetten met bijna 20% gestegen tot 1.051 miljard dollar in 2022 (NAVO-cijfers). Sinds de Russische invasie kondigden diverse Europese NAVO-lidstaten aanzienlijke verhogingen van de militaire uitgaven aan. De meeste NAVO-lidstaten spreken de ambitie uit om de NAVO-norm daadwerkelijk te halen of op korte termijn zelfs te overtreffen. Er kan nochtans geen verband worden gelegd tussen de onveiligheid als gevolg van de Russische invasie en de verhoging van de militaire budgetten. Deze laatste hebben pas een concrete impact over meerdere jaren.

De Russische militaire uitgaven van hun kant daalden aanvankelijk, maar stegen vanaf 2021 weer. Voor 2023 is Rusland van plan 84 miljard dollar aan het leger uit te geven, een stijging van 40%.

Deze nieuwe wapenwedloop is precies het tegenovergestelde van wat er moet gebeuren om te streven naar stabiliteit, veiligheid en vrede in Europa. Het holt het streven naar een nieuwe veiligheidsarchitectuur op het continent verder uit, wat nochtans de beste manier is om confrontaties te vermijden. Door zich te concentreren op militaire macht om mogelijke agressie af te schrikken, vergroten we inderdaad mechanisch het risico dat de maatregelen die worden genomen, tegenmaatregelen bij anderen zullen uitlokken, met als resultaat dat extra macht uiteindelijk de veiligheid niet verhoogt en contraproductief zal blijken te zijn als gevolg van het versterken van het wantrouwen van buurlanden.

Meer wapens kunnen, ook na de oorlog, broeihaarden doen ontstaan voor het ontstaan van nieuwe geweldplegingen. Extremistische groeperingen in beide kampen kunnen met deze wapens vredesakkoorden ondermijnen en een toekomstige stabiliteit ondergraven.

In het bezuinigingskader waarin onze landen zich nog steeds bevinden, zal de toename van de militaire uitgaven nieuwe catastrofale gevolgen hebben voor de budgetten die nodig zijn voor de echte veiligheid van mensen en planeet. Indien de geplande verhogingen van de militaire budgetten worden teruggedraaid kan een "vredesdividend" worden gegenereerd voor sociale en ecologische investeringen, waarvan sommige dringend en van vitaal belang zijn.

8. BEPERKING VAN DE MILIEURAMP

De oorlog in Oekraïne veroorzaakt ernstige schade aan de infrastructuur en het milieu. De oorlog vergroot het lijden van de planeet. De bodem is zwaar vervuild door militair materieel, waaronder het gebruik van wapens met verarmd uranium, met ernstige gevolgen voor de gezondheid en de ecosystemen (die vele jaren na de oorlog nog voelbaar zijn). Bovendien worden bossen en velden verbrand, waardoor flora en fauna ernstige schade oplopen.

De oorlog vormt een bedreiging op schade of vernietiging van de kerncentrales - waaronder Zaporizja, de grootste kerncentrale van Europa - met mogelijke desastreuze gevolgen voor zowel Oekraïne als voor het Europese continent en bij uitbreiding de hele planeet.

Oorlog zorgt eveneens voor een enorme uitstoot van broeikasgassen als gevolg van branden en de grootschalige inzet van gevechtsvliegtuigen en militaire voertuigen. Militaire voertuigen en gevechtsvliegtuigen zijn goed voor 5,5% van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen.⁹

De strijd tegen de opwarming van de aarde vereist een geleidelijke afschaffing van fossiele brandstoffen. In verschillende landen, waaronder België, worden echter nieuwe LNG-infrastructuren gebouwd. Dit vergroot onze afhankelijkheid van fossiel brandstoffen aanzienlijk. Naast de toenemende import van Russisch LNG wordt

⁹ In dit verband valt te noteren dat de rapportage over de uitstoot van broeikasgassen in verband met militaire activiteiten (ontwikkeling, testen en productie van wapens, vervoer, opslag, gebruik, enz.) niet verplicht is. Zij zijn nochtans aanzienlijk en vormen ernstige belemmeringen voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen.

nu ook meer Amerikaans schaliegas ingevoerd, wat een zware impact heeft op het milieu. Anderzijds gaan er stemmen op om verder te investeren in kernenergie om de bevoorradingszekerheid te garanderen. De doelstellingen van het Belgische klimaatplan worden mogelijk niet gehaald en de overgang naar hernieuwbare energie komt ernstig in gevaar.

9. DE GEVOLGEN VAN DE OORLOG IN OEKRAÏNE ZOVEEL MOGELIJK VERZACHTEN VOOR DE LANDEN IN HET ZUIDEN

De oorlog in Oekraïne heeft ook tragische gevolgen voor de landen in het Zuiden en met name voor het Afrikaanse continent, dat sterk afhankelijk is van de graanexport uit Rusland en Oekraïne en van prijsschommelingen. De Russisch-Oekraïense oorlog heeft geleid tot stijgende energie- en grondstoffenprijzen en zorgde voor een hoge inflatie in de westerse landen.

Dit heeft ook directe gevolgen voor veel Afrikaanse landen. De voedselonzekerheid in vele Afrikaanse staten was reeds vóór de oorlog ernstig als gevolg van droogte en ongunstige weersomstandigheden, lage productiviteit, de gevolgen van de klimaatverandering en de sociaal-economische gevolgen van de nog steeds niet herstelde COVID-19-pandemie. De graanblokkade maakte de situatie nog hachelijker en bedreigde hele bevolkingsgroepen met verhongering.

Oekraïne en Rusland zijn 's werelds grootste exporteurs van graan, zonnebloemolie en andere landbouwproducten. Samen zijn Rusland en Oekraïne goed voor 30% van de mondiale tarweproductie en 80% van de zonnebloemolieproductie.¹⁰

In totaal importeerde Afrika tussen 2018 en 2020 32% van zijn totale tarwe-invoer uit de Russische Federatie en 12% uit Oekraïne. De cijfers verschillen per staat: zo was de afhankelijkheid van tarwe uit Oekraïne en Rusland in 2021 bijna 50% voor Tanzania, 60% voor Senegal, 70% voor Egypte en 90% voor Somalië en de DRC!¹¹

Het Russisch-Oekraïense akkoord over de deblokkering van graan, dat in augustus 2022 werd gesloten, bewijst de doeltreffendheid van de diplomatieke route. Zij moet worden uitgebreid en verbreed.

10. WERKEN AAN VREDE

Geen enkele oorlog kan gewonnen worden met wapens en geweld. Menselijke en gemeenschappelijke veiligheid kan maar bereikt worden als vrede cultureel wordt ingebed. Het platform vraagt daarom dat er werk wordt gemaakt van het actieprogramma van de Verenigde Naties voor een 'Cultuur van vrede'¹² in het onderwijs en gebaseerd op een duurzame economische en sociale ontwikkeling, het respect voor mensenrechten, gendergelijkheid, democratische participatie, solidariteit en een actief vredesbeleid met een grotere rol van vrouwen op vlak van conflicthantering en diplomatie.

10 www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-05/UNDP%20RBA%20-%20Impact%20of%20the%20war%20in%20Ukraine%20on%20Africa%20-%2024%20May%202022_0.pdf

11 The Observatory of Economic Complexity (oec.world/en)

12 Resolutie van de Algemene Vergadering van de VN (53/243 A), "Declaration on a Culture of Peace" (www.un-documents.net/a53r243a.htm)